

บทความวิจัย

เรื่อง บทบาทของชาวญี่ปุ่นในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง

(พ.ศ.2154 – พ.ศ.2199)

โดย

นางสาวจิตตมาส ศรีวงษ์

รหัสนักศึกษา 05580653

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อบทความวิจัย	บทบาทของชาวญี่ปุ่นในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ.2154 –พ.ศ.2199)
ผู้เขียน	นางสาวจิตตมาศ ศรีวงษ์
อาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิจัย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรพร ภู่งศ์พันธ์
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “บทบาทของชาวญี่ปุ่นในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ.2154 – พ.ศ.2199)” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและบทบาทของชาวญี่ปุ่นในกรุงศรีอยุธยา

ผลการศึกษาพบว่า ประเทศญี่ปุ่นและอยุธยาเริ่มติดต่อกันอย่างจริงจังในสมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ ชาวญี่ปุ่นเริ่มมีบทบาทโดดเด่นในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมจนถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง โดยชาวญี่ปุ่นมีบทบาทสำคัญในด้านการค้า ด้านการทูต ด้านการทหาร และการเมืองภายในราชสำนัก ชาวญี่ปุ่นที่มีชื่อเสียงคือ ยามาตะ นางามาซะ หรือ ออกญาเสนาภิมุข ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การขึ้นครองราชย์ของสมเด็จพระเชษฐาธิราช และสมเด็จพระอาทิตย์วงศ์ รวมทั้งได้เป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช บทบาทของชาวญี่ปุ่นในอยุธยาลดน้อยลงในช่วงปลายสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง หลังจากยามาตะ นางามาซะเสียชีวิต และญี่ปุ่นมีนโยบายปิดประเทศ

คำสำคัญ : ชาวญี่ปุ่นในสมัยอยุธยา, บทบาทของชาวญี่ปุ่น, ยามาตะ นางามาซะ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง บทบาทของชาวญี่ปุ่นในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง(พ.ศ.2154 – พ.ศ.2199) เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450109 การศึกษาเอกเทศ (INDEPENDENT STUDY)

บทความวิจัยชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรพร ภู่งศ์พันธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบคุณครอบครัว และเพื่อนๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

จิตตมาส ศรีวงษ์

สารบัญ

บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญรูปภาพ.....	ง
บทบาทของชาวญี่ปุ่นในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ.2154 – พ.ศ.2199)	1
บรรณานุกรม.....	16
ภาคผนวก.....	17
ประวัติย่อผู้วิจัย	18

สารบัญรูปภาพ

รูปที่ 1 แผนที่อาณาจักรอยุธยาโบราณ เขียนโดย ชิมอง เดอ ลาลูแบร์.....	7
---	---

บทบาทของชาวญี่ปุ่นในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง

(พ.ศ.2154 – พ.ศ.2199)

บทนำ

หลักฐานสำคัญชิ้นหนึ่งที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับญี่ปุ่นคือ เรคิโดโฮอัน (Rekidai Hoan) หลักฐานนี้กล่าวถึง ใบเบิกร่อง ซึ่งเป็นหนังสือที่ทางการออกให้แก่เรือสินค้าที่เดินทางมาที่อยุธยา ใบเบิกร่องแต่ละฉบับจะมีการกล่าวถึงลูกเรือที่มากับเรือสำเภาค่อนข้างละเอียด มีการระบุจำนวนคนที่มากับเรือสำเภาแต่ละลำ จำนวนต่ำสุดคือ 112 คน และจำนวนสูงสุดคือ 238 คน นอกจากนี้ผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่สำคัญ จะมีการระบุชื่อแต่ละคนไว้ด้วย เช่น นักการทูต นายสำเภา และชื่อผู้จัดการที่ดูแลงานบริหารธุรกิจภายในเรือสำเภา จากสมุดบันทึกเรื่องการออกใบเบิกร่องประทับตราแดง ออกแก่ให้แก่สำเภาที่เดินทางไปต่างประเทศ สำเนาใบเบิกร่องแสดงให้เห็นว่า เมื่อ พ.ศ. 2147 ซึ่งเป็นใบเบิกร่องประทับตราแดงที่เก่าแก่ที่สุด รัฐบาลญี่ปุ่นได้ออกใบเบิกร่อง 3 ใบ ให้แก่ “ชาวญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในแดนสยาม” ชื่อโยเอมอมง ข้อความนี้ทำให้ทราบว่าได้มีพวกโตเมียวให้ความร่วมมือในการติดต่อค้าขาย อีกทั้งชาวญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในอยุธยานั้นก็มีฐานะทางเศรษฐกิจถึงระดับที่สามารถขอใบเบิกร่องเพื่อเดินทางมาติดต่อค้าขายยังประเทศญี่ปุ่นได้ ทำให้ทราบว่ามีการสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างพ่อค้าชาวญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในอยุธยากับพวกโตเมียวด้วย (อิชิอิ โยเนะโอะ และโยชิภาวะ โทฮารุ, 2542: 38-39) นอกจากนี้ ยังกล่าวถึง บรรดาชาวญี่ปุ่นที่ไปพำนักอยู่ที่อยุธยานั้นยังมีบางพวกซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านการรบทัพจับศึกเช่นเดียวกับพวกโปรตุเกส ดังเช่นในหนังสือเรื่อง รบทัพจับศึกในแดนสยาม (暹羅国風土軍記) และอีกเล่มหนึ่งชื่อ ความรุ่งเรืองและจุดจบของยามาตะในประเทศสยาม (暹羅国山田氏興亡記) ปรากฏข้อความว่า

“พวกโรนินที่รอดชีวิตจากสงครามเซกิงาฮาระและจากการสู้รบที่ปราสาทโอซาก้าได้โดยสารสำเภาญี่ปุ่นอื่นซึ่งกำลังเดินทางไปค้าขายยังชมพูทวีปได้แวะที่สยาม แล้วพำนักอยู่ที่นั่น ” (อิชิอิ โยเนะโอะ และโยชิภาวะ โทฮารุ, 2542: 43)

จากข้อความที่ยกมาอ้างนี้ ทำให้ทราบว่าพวกนักรบที่สูญเสียเจ้านายต้องกลายเป็น
โรนินได้เดินทางมาถึงอยุธยาแล้วเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่นี้ พวกนี้อาจถือว่าเป็นที่มาของชาวญี่ปุ่นที่อพยพไป
อยู่ที่อยุธยา

ต่อมาในสมัยของสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม ชาวญี่ปุ่นกลุ่มนี้ได้กลายเป็นทหารอาสาญี่ปุ่นเข้า
รับราชการและราชสำนักอยุธยา มีหัวหน้าหมู่บ้านญี่ปุ่นชื่อว่า ยามาตะ นางามาซะ ได้รับพระราชทาน
ยศเป็น ออกญาเสนาภิมุข มีตำแหน่งเป็นหัวหน้ากรมอาสาญี่ปุ่น ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2163 -
พ.ศ. 2173 ซึ่งในช่วงที่ดำรงตำแหน่งอยู่นี้ ได้เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้คนญี่ปุ่นเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับปัญหา
ทางการเมืองของสยาม ภายหลังจากหมู่บ้านญี่ปุ่นในกรุงศรีอยุธยาเข้าสู่ยุคถดถอยเนื่องจากสูญเสีย
ออกญาเสนาภิมุข ในพ.ศ. 2173

จากหลักฐานบันทึกปัตตาเวีย กล่าวว่า ในพ.ศ. 2173 สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ได้มีคำสั่ง
ให้กองทัพจู่โจมเผาหมู่บ้านญี่ปุ่น แต่ต่อมาก็กลับมาตั้งหมู่บ้านขึ้นอีกครั้งอย่างรวดเร็ว ในพ.ศ. 2176
และกลับมาทำการค้าขายหนึ่งกวางอีกและกลายเป็นคู่แข่งทางการค้ากับฮอลันดา แต่เมื่อถึงพ.ศ.
2179 รัฐบาลญี่ปุ่นมีนโยบายปิดประเทศห้ามชาวญี่ปุ่นเดินทางเข้า-ออก จึงทำให้ไม่มีชาวญี่ปุ่นเดิน
ทางเข้ามาพำนักที่อยุธยา ส่วนชาวญี่ปุ่นที่พำนักอยู่แล้วก็ไม่สามารถส่งเรือสำเภาไปค้าขายที่ญี่ปุ่นได้
อีก การติดต่อระหว่างอยุธยากับญี่ปุ่นจึงหยุดชะงักไปเป็นเวลากว่า 200 ปี อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลา
ระหว่างนั้นยังคงมีการติดต่อค้าขายระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านพ่อค้าชาวฮอลันดาในเมืองนางา
ซากิ ซึ่งเป็นช่องทางเดียวที่รัฐบาลโชกุนให้ติดต่อการค้ากับต่างประเทศได้

วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้มี 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาความเป็นมาของชาวญี่ปุ่นในกรุง
ศรีอยุธยา และเพื่อศึกษาบทบาทของชาวญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในกรุงศรีอยุธยาในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรง
ธรรมถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง

ความเป็นมาความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับญี่ปุ่น

บันทึกตอนหนึ่งในเอกสาร เรคโคโดโฮอัน กล่าวถึงพระราชสาส์นของกษัตริย์แห่งชูซันทรงพระ
นามว่า โชชะชิ ซึ่งส่งไปถวายกษัตริย์เสียนหลัว หรืออยุธยา เมื่อปี พ.ศ. 1968 ในความในพระราช
สาส์น กล่าวถึง การเข้ามาทำการค้าของริวกิวในสยาม ซึ่งกษัตริย์ชูซันเรียกสินค้าที่ส่งไปอยุธยาว่า
“เครื่องราชบรรณาการ” แต่ก็ไม่ถึงขนาดเครื่องราชบรรณาการที่ส่งไปถวายที่จีน สินค้าที่ส่งมานั้นถูก

เจ้าหน้าที่สยามผูกขาดการค้า และถูกกดราคาจนสินค้าที่ส่งมานั้นขาดทุน เจ้าหน้าที่สยามกล่าวว่าของกำนัลที่รวิกวส่งมานั้นน้อยเกินไป ปีต่อมารวิกวจึงเพิ่มจำนวนของกำนัล แต่ก็ยังถูกผูกขาดการค้าจนรวิกวจำต้องยกเลิกการเดินทางเรือมาค้าขายกับสยาม รวิกวขอร้องให้สยามอนุญาตให้เจ้าหน้าที่รวิกวทำการค้าขายกับพ่อค้าที่นั่นได้อย่างอิสระ และเมื่อการค้าเสร็จสิ้นลงแล้วขอให้เรือรวิกวกลับประเทศโดยเร็ว จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่าญี่ปุ่นกับอยุธยาเริ่มต้นความสัมพันธ์จากการทำการค้าตั้งแต่สมัยที่ประเทศญี่ปุ่นยังเป็นรวิกว แต่หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่แสดงให้เห็นถึงการเจริญสัมพันธ์ไมตรีระหว่างญี่ปุ่นและไทยอย่างเป็นทางการครั้งแรก คือ อักษรสาสน์ที่โชกุนโทกูงาวะ อิเอยาสุ ถวายสมเด็จพระเอกาทศรถ เมื่อพ.ศ. 2149 เพื่อทูลขอปืนใหญ่และไม้หอม และได้ส่งดาบและเกราะมาถวายเป็นเครื่องราชบรรณาการ และตั้งแต่พ.ศ. 2152 ญี่ปุ่นได้มีสาสน์เจริญทางพระราชไมตรีมายังประเทศสยามหลายฉบับ และสยามก็ได้แต่งตั้งทูตเชิญพระราชสาสน์ พร้อมด้วยเครื่องราชบรรณาการไปเจริญทางพระราชไมตรีต่อประเทศญี่ปุ่นเป็นการตอบแทนด้วย นับแต่นั้นมาการค้าขายระหว่างประเทศทั้งสองก็ดำเนินไปอย่างราบรื่นปราศจากอุปสรรคใด ๆ จนกระทั่ง พ.ศ. 2179 รัฐบาลญี่ปุ่นออกนโยบายปิดประเทศ ห้ามชาวญี่ปุ่นออกนอกประเทศ และห้ามชาวญี่ปุ่นที่อยู่นอกประเทศกลับสู่ภูมิลำเนาเช่นกัน ไม่นานหลังจากนั้นจำนวนของชาวญี่ปุ่นในสยามก็ค่อยๆ ลดลงจนสิ้นบทบาทไปในที่สุดในปีพ.ศ. 2199

ปัจจัยที่ทำให้ชาวญี่ปุ่นเดินทางเข้ามาในอยุธยา

ปัจจัยที่ทำให้ชาวญี่ปุ่นเดินทางเข้ามาในอยุธยา มีอยู่ 2 ปัจจัยหลักๆ คือ ทรัพยากรทางธรรมชาติ และปัญหาภายในประเทศญี่ปุ่น

ปัจจัยแรกอยุธยามีทรัพยากรทางธรรมชาติที่เป็นที่ต้องการของญี่ปุ่น เช่น ไม้ฝาง หนังกวาง และหนังปลาฉลาม สำหรับไม้ฝางนั้นเป็นสินค้าที่ใช้ย้อมผ้าให้เป็นสีต่าง ๆ หนังกวางใช้ตัดเป็นเสื้อ ซึ่งเป็นที่นิยมมากในญี่ปุ่นสมัยนั้น และหนังปลาฉลามใช้หุ้มดาบเพื่อกันสนิม จากการค้นคว้าของอิวาโอะ เซะอิชิ จากเอกสารฮอลันดา พบว่าในแต่ละปีจะมีการซื้อหนังกวางจากอยุธยาเป็นจำนวนกว่าแสนผืน (อิชิอิ โยเนะโอะ และโยชิภาวะ โทฮารุ, 2542) ตรงกับบันทึกของฟาน ฟลิต (วัน วลิต) บันทึกไว้ว่า พ่อค้าญี่ปุ่นจำนวนไม่มากมายได้มายังอาณาจักรสยามตั้งแต่โบราณกาลแล้ว พวกเขาจะมาทุกปีโดยเรือสำเภา นำเงินทุน และสินค้ามาด้วยเพื่อจะได้หนังกวางทั้งกวางทั่วไปและกวางชนิดเล็กไปขายเอากำไรอย่างงามนี้จนบางคนยังคงอาศัยอยู่ในประเทศสยาม (กรมศิลปากร, 2548)

ปัจจัยที่สอง คือ เรื่องปัญหาภายในประเทศญี่ปุ่น จากหลายๆเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่นตั้งแต่ช่วงศตวรรษที่ 16 เป็นต้นไปนั้นส่งผลให้ชาวญี่ปุ่นอพยพออกไปอยู่ประเทศอื่นๆหนึ่งในนั้นคืออยุธยา หนังสือเรื่อง รบทัพจับศึกในแดนสยาม (暹羅国風土軍記) และอีกเล่มหนึ่งชื่อ ความรุ่งเรืองและจุดจบของยามาตะในสยาม (暹羅国山田氏興亡記) ปรากฏข้อความดังนี้ “พวกโรนินที่รอดชีวิตจากสงครามเซกิงฮาร่า และจากการสู้รบที่ปราสาทโอซาก้าได้โดยสารสำเภาประเทศญี่ปุ่นซึ่งกำลังจะเดินทางไปค้าขายยังชมพูทวีปได้แวะที่สยาม แล้วพำนักอยู่ที่นั่น...” (อิชิอิ โยเนะโอะ และโยชิภาวะ โทฮารุ, 2542) สงครามเซกิงฮาร่า คือสงครามระหว่างตระกูลโทโยโทมิ และตระกูลโทกุงาวะ เกิดขึ้นในช่วง ค.ศ.1600 (พ.ศ. 2143) มีชาмуไรกว่า 150,000 คนเข้าร่วมในสงครามนี้ ซึ่งฝ่ายที่ชนะคือตระกูลโทกุงาวะ ต่อมาโทกุงาวะ อิเอยาสุ ก็ได้จัดตั้งรัฐบาลบาคูฟุ หรือรัฐบาลทหารและขึ้นเป็นโชกุนผู้มีอำนาจสูงสุด ในปี ค.ศ.1615 (พ.ศ. 2158) อิเอยาสุนำทัพเปิดศึกกับฝ่ายที่สนับสนุนตระกูลโทโยโทมิที่ยังเหลืออยู่ในการศึกที่ปราสาทโอซาก้า แล้วก็เป็นผู้ได้ชัยชนะ (ยศไกร ส.ต้นสกุล, 2560) ส่วนฝ่ายที่แพ้จะถูกจับไปประหารชีวิต ชาмуไรคนไหนที่เจ้านายถูกจับประหารชีวิตหรือเสื่อมอำนาจลงก็จะกลายเป็นชาмуไรไร้นาย หรือที่เรียกว่า โรนิน ดังในข้อความที่ยกมา ชาмуไรในสมัยเอโดะจะถูกสั่งห้ามไม่ให้สวามิภักดิ์ต่อเจ้านายคนอื่นถ้าไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้านายคนปัจจุบัน รวมไปถึงชาмуไรชั้นล่างหลาย ๆ คน ที่มักจะยากจนและไม่มีทางเลือก การเป็นโรนินถือเป็นการเสื่อมเสียชื่อเสียง ต่ำต้อย และเป็นเป้าให้ผู้อื่นเหยียดหยัน เนื่องจากว่าพวกเขาจะไม่มีฐานะ และอำนาจอย่างชาмуไรที่มีเจ้านาย และที่สำคัญพวกเขาจะต้องใช้ชีวิตอย่างไร้ค่าจ้างหรือค่าแรงอีกด้วย จึงคาดได้ว่าชาวญี่ปุ่นที่เข้ามาสังกัดอยู่กรมอาสาญี่ปุ่นหรือรับราชการเป็นทหารในอยุธยา น่าจะเป็นพวกโรนินที่เดินทางมาเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่นี้ (อิชิอิ โยเนะโอะ และโยชิภาวะ โทฮารุ, 2542) ถึงแม้จะเป็นเพียงโรนินแต่ความสามารถด้านการรบก็ยังมีอยู่

อีกปัญหาสำคัญที่ทำให้เกิดการอพยพออกนอกญี่ปุ่น คือ การถูกบีบคั้นและขับไล่จากการที่รัฐบาลประกาศห้ามเผยแพร่คริสต์ศาสนาในปี ค.ศ.1614 (พ.ศ. 2157) และเริ่มเข้มงวดกวัดขังการเข้ารีตคริสต์ศาสนา (พลับพลึง คงชนะ, 2536) หนังสือประวัติการเผยแพร่คริสต์ศาสนาเล่มหนึ่งยกตัวอย่างการเข้ามาในกรุงศรีอยุธยาของ อิชิภาวะ จิเฮอิ ซึ่งเป็นคนสำคัญของ คาโตะ คิโยมาสะ หนึ่งใน 3 แม่ทัพที่ทำสงครามกับอาณาจักรซอซอนครั้งที่ 2 ว่าลี้ภัยศาสนาจากเมืองนางาซากิเข้ามาในอยุธยา และจากคำให้การของบาทหลวง แอนโทนิโอ คาร์ทุม ที่กล่าวว่าเคยประกอบพิธีศีลมหาสนิทแก่คริสเตียนชาวญี่ปุ่น 400 คนที่อยุธยาเมื่อ พ.ศ. 2170 สันนิษฐานได้ว่าคงจะต้องมีชาวญี่ปุ่นที่ลี้ภัย

มาด้วยเหตุผลเดียวกัน ซึ่งจำนวนคริสเตียนชาวญี่ปุ่นที่ลี้ภัยศาสนามาพำนักอยู่ที่อยุธยาอาจจะมีจำนวนมากกว่าที่คาดไว้ (อิชิอิ โยเนะโอะ และโยชิกาวะ โทฮารุ, 2542)

การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวญี่ปุ่นในกรุงศรีอยุธยา

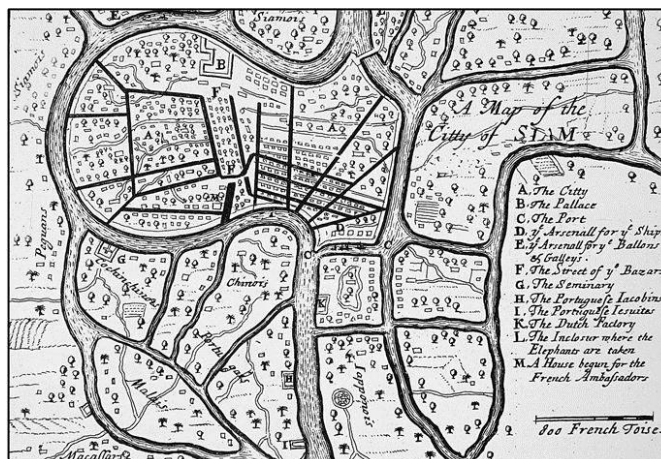
ไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนว่าหมู่บ้านญี่ปุ่นเกิดขึ้นเมื่อใด แต่สันนิษฐานว่าน่าจะสร้างขึ้นตั้งแต่ประมาณพ.ศ. 2133 - พ.ศ. 2148 ตรงกับสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช โดยในปีพ.ศ. 2135 มีชาวญี่ปุ่นจำนวน 500 คน เดินทางเข้ามาขอเป็นทหารรับจ้างในกองทัพสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในการทำสงครามกับพม่า (อมภา, 2530) นอกจากนี้ เพราะอยุธยามีลักษณะสำคัญประการหนึ่ง คือ เป็นอาณาจักรแห่งการค้า และกษัตริย์อยุธยาทราบว่า แหล่งรายได้สำคัญนั้นได้มาจากการค้า โดยเฉพาะการค้าขายกับต่างประเทศ จึงหาวิธีจูงใจ เช่น พระราชทานสิทธิพิเศษทางการค้าบางประการ พระราชทานที่ดินให้ตั้งบ้านเรือน หรืออนุญาตให้เผยแพร่ศาสนาได้โดยเสรี เป็นต้น ซึ่งนโยบายเหล่านี้เป็นนโยบายพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับนานาชาติ ชาวต่างชาติที่ได้รับพระราชทานที่ดินจะอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน ทั้งภายในเกาะเมือง และนอกเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาจึงมีหมู่บ้านชาวต่างชาติตั้งกระจายกันอยู่ (พลับพลึง คงชนะ, 2536) แต่สันนิษฐานว่าหมู่บ้านญี่ปุ่นเป็นรูปเป็นร่างขึ้นในปี พ.ศ. 2159 ตรงกับสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม เนื่องจากเป็นช่วงที่การค้าขายระหว่างญี่ปุ่นและอยุธยามีความรุ่งเรืองขึ้นเป็นอย่างมาก โดยสินค้าที่ญี่ปุ่นนำเข้าจากไทยเป็นสินค้าประเภทของป่า เช่น หนังงาช้าง ซึ่งจำเป็นจะต้องมีผู้ชำนาญในการจัดเตรียมสินค้า สอดคล้องกับเอกสารของบริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดาที่ระบุไว้ว่า ชาวญี่ปุ่นเป็นผู้จัดการสินค้า โดยเฉพาะหนังงาช้างที่ต้องการผู้ที่มีความชำนาญในการล่า และถนอมให้สามารถอยู่ได้คงทนที่สุด ดังนั้นการขยายชุมชนของชาวญี่ปุ่นจนถึงระดับหมู่บ้านจึงน่าจะสอดคล้องกับการขยายตัวทางการค้าระหว่างสองประเทศด้วย (ศิริเพ็ญ วรปัสสุ, 2553) ความสัมพันธ์ด้านการทูตระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมดำเนินไปอย่างราบรื่นและแน่นแฟ้น ดังข้อความที่ปรากฏในพระราชสาสน์พระเจ้าทรงธรรมถึงโชกุน มินาโมโตะ โนฮิโตะดาดะ เมื่อพ.ศ. 2164 ว่า “เรือพวกพ่อค้าญี่ปุ่นเข้ามาค้าขายถึงกรุงสยามเสมอมาหลายปีแล้ว เราได้เอาเป็นธุระทะนุบำรุงพวกญี่ปุ่นโดยมิเมตตาเสียยิ่งกว่าประชาชนชาวเมืองของเราเองก็ว่าได้ เราได้กำชับสั่งเจ้าหน้าที่ให้เอาเป็นธุระช่วยเหลือเกื้อกูลชาวญี่ปุ่นที่มาค้าขายให้ได้ค้าขายโดยสะดวก และได้ตั้งให้ขุนชัยสุนทรเป็นนายอำเภอ มีหน้าที่ตรวจตราดูแลชาวญี่ปุ่นที่เข้ามาพำนักอาศัย ทั้งที่มาใหม่และเก่าให้ได้รับความเกื้อหนุนในการค้าขายโดยเสมอหน้ากัน จะได้เป็นการ

จงใจให้ชาวญี่ปุ่นเข้ามาตั้งการค้าขายยังพระนครมากยิ่งขึ้น” (คุรุสกา, 2507) นอกจากนี้ ข้อความตอนหนึ่งจากหนังสือ รบทัพจับศึกในแดนสยาม (暹羅国風土軍記) กล่าวว่า “มีการสร้างหมู่บ้านเล็กๆไว้หมู่บ้านหนึ่งตั้งชื่อว่า หมู่บ้านญี่ปุ่น มีบ้านเรือนปลูกไผ่บร้อยหลังคาเรือน โดยปลูกเรียงรายอย่างมีระเบียบ พวกชาวญี่ปุ่นต่างแต่งงานมีลูกมีหลานสืบต่อมา ในระหว่างปี พ.ศ.2167-2186 มีชาวญี่ปุ่นอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้กว่าแปดพันคน” อิวาโอะ เซะอิชิชิ มีความเห็นว่าจำนวนดังกล่าวนั้นเกินความเป็นจริง ถ้าศึกษาจากเอกสารฮอลันดาพร้อมสมัยแล้ว เข้าใจว่าระยะเวลาที่มีชาวญี่ปุ่นพำนักอยู่ในหมู่บ้านนี้อย่างมากที่สุดคงจะประมาณ 1000-1500 คนเท่านั้น

ที่ตั้งของหมู่บ้านญี่ปุ่นจากข้อมูลจากหนังสือตะวันออกตะวันตก (東西洋考) เขียนโดยจาง เซี่ย (張燮) เขียนขึ้นเมื่อพ.ศ. 2160 บันทึกไว้ตอนหนึ่งว่า “เรือลำเภาเมื่อแล่นเข้าสู่ปากน้ำได้ประมาณ 3 วัน ก็จะถึงด่านขนอนที่ 3 เมื่อลำเภาแล่นไปถึง ขุนนางประจำด่านก็จะรับส่งคนไปกราบทูลให้ษัตริย์ทรงทราบ จากด่านนี้แล่นต่อไปอีก 3 วัน ก็จะถึงด่านขนอนที่ 2 แล้วแล่นต่อไปอีก 3 วัน ก็จะถึงด่านฝรั่ง ญี่ปุ่น” เป็นข้อความที่บันทึกเกี่ยวกับการเดินทางจากปากแม่น้ำเจ้าพระยาจนกระทั่งถึงกรุงศรีอยุธยา จากข้อความนี้ หนังสือความสัมพันธ์ไทยญี่ปุ่น 600 ปี วิเคราะห์ว่า คำว่า “ฝรั่ง” ในที่นี้ น่าจะหมายถึงชาวโปรตุเกส แล้วแล่นอีก 3 วัน ก็จะถึงด่านฝรั่ง และด่านญี่ปุ่น นั้นหมายความว่าได้เดินทางมาถึงหมู่บ้านโปรตุเกส และหมู่บ้านญี่ปุ่นแล้ว ตรงกับแผนที่อาณาจักรอยุธยาในจดหมายเหตุของ เดอ ลาลูแบร์ ที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านญี่ปุ่นโดยใช้คำว่า Japponois ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามกับหมู่บ้านโปรตุเกส

ซึ่งภายหลังจากการสูญเสียยามาตะ นางามาซะ ไม่นานนักสมเด็จพระเจ้าปราสาททองก็ได้มีคำสั่งให้กองทหารเข้าโจมตีหมู่บ้านญี่ปุ่น เนื่องจากมีผู้กราบทูลเตือนพระองค์เรื่องความโหดงมมานะของพวกชาวญี่ปุ่น พระองค์จึงตัดสินพระทัยเข้าโจมตีก่อนในคืนวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2173 (กรมศิลปากร, 2548) แต่ไม่นานหมู่บ้านญี่ปุ่นก็ฟื้นตัวขึ้นมาใหม่ในปีพ.ศ. 2176 จากการรายงานของโยส เซาแตน (Joost Schouten) หัวหน้าคลังสินค้าฮอลันดาประจำอยุธยา ได้รายงานถึงคลังสินค้าที่อิราโดะ เมืองนางาซากิ ความว่า “มีชาวญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากได้รับพระบรมราชานุญาตให้อาศัยอยู่ในอยุธยาอีกครั้งหนึ่ง ได้เริ่มทำการค้าหนังกวางอีกและกลายเป็นคู่แข่งชั้นทางการค้าตัวฉกาจของฮอลันดา” หลังจากหมู่บ้านญี่ปุ่นได้รับการบูรณะใหม่ก็มีผู้คนอยู่อาศัยประมาณ 300 – 400 คน แต่ในปีเดียวกันญี่ปุ่นได้ออกนโยบายปิดประเทศ ห้ามคนญี่ปุ่นออกนอกประเทศ และห้ามคนญี่ปุ่นที่อยู่นอก

ประเทศกลับเข้าไปในญี่ปุ่น จึงทำให้จำนวนชาวญี่ปุ่นในอยุธยาลดลงไปเรื่อยๆในช่วงปลายสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (อิชิอิ โยเนะโอะ และโยชิกาวะ โทฮารุ, 2542)

รูปที่ 1 รูปแผนที่อาณาจักรอยุธยาโบราณ เขียนโดย ซิมอง เดอ ลาลูแบร์

(ที่มา : https://www.silpa-mag.com/history/article_15782)

บทบาทของชาวญี่ปุ่นในอยุธยา

ในช่วงสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมจนถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองเป็นช่วงเวลาที่ชาวญี่ปุ่นในอยุธยาค่อนข้างมีบทบาทสำคัญในหลายๆด้าน โดยเฉพาะด้านการค้า ด้านการทูต และด้านการทหาร หนึ่งในช่วงเวลานี้มีชาวญี่ปุ่นคนหนึ่งซึ่งมีบทบาทโดดเด่นที่สุด คือ ยามาตะ นางามาซะ หรือออกญาเสนาภิมุข หัวหน้ากรมทหารอาสาญี่ปุ่น หัวหน้าหมู่บ้านญี่ปุ่น และเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช จึงจะขอกกล่าวถึงเป็นพิเศษ

บทบาทและความสำคัญของยามาตะ นางามาซะ (ออกญาเสนาภิมุข)

ยามาตะ นินซาเอมอง นางามาซะ หรือออกญาเสนาภิมุข หนึ่งในชาวญี่ปุ่นที่เดินทางเข้ามาพำนักที่อยุธยา ในจดหมายเหตุต่างแดน บันทึกไว้ว่า “ยามาตะ นินซาเอมอง คนหามเกี่ยวของ โอคุโบะ จิเมอง ได้ไปสยามเวลานี้มีข่าวว่ารับราชการอยู่ที่นั่น” โอคุโบะ จิเมอง ทาดาซะ (大久保 治右衛門忠佐) เป็นไต่เมียวแห่งแคว้นซุนชูซึ่งพำนักอยู่ที่ปราสาททานูมะสี ทำให้ทราบมาก่อนที่ยามาตะจะเดินทางมาที่อยุธยานั้น เคยเป็นคนหามเกี่ยวให้ไต่เมียวมาก่อน แต่เพราะทำผิดกฎหมาย

สันนิษฐานว่าเป็นการทำร้ายร่างกายหรือทำให้ผู้อื่นเสียชีวิต ด้วยความเกรงกลัวโทษทัณฑ์จึงหลบหนี ลอบขึ้นเรือสำเภาที่เดินทางติดต่อค้าขายกับไต้หวัน ภายหลังเดินทางต่อมาถึงกรุงศรีอยุธยาในราวปี พ.ศ. 2155 ตรงกับรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม และได้เข้าร่วมเป็นทหารอาสารับราชการมี ตำแหน่งเป็นถึงขุนนางในราชสำนักอยุธยา (น้ำทิพย์ เมธเศรษฐ, 2556)

ยามาตะ นางามาซะ เข้ารับราชการในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม โดยการเข้ามาเป็นทหารอาสา (อนงคณา มานิตพิสิฐกุล, 2545) จากใจความในพระราชสาส์นที่รวบรวมอยู่ใน หนังสือติดต่อกับต่างประเทศ ที่ว่าพระมหากษัตริย์อยุธยาทรงเห็นชอบด้วยที่ ยามาตะ นางามาซะ จะได้เป็นหัวหน้าชาวญี่ปุ่น ได้พระราชยศและราชทินนามเป็นขุนชายศร ซึ่งยศสูงกว่าหมื่นอยู่หนึ่งชั้น ราชทินนามชายศรนั้นเป็นราชทินนามของขุนในกรมอาสาญี่ปุ่น และเป็นขุนนางระดับชั้นจัตวา อาจเป็นไปได้ว่าในปี พ.ศ. 2164 ยามาตะ นางามาซะ คงได้รับตำแหน่งเจ้ากรมอาสาญี่ปุ่นแล้ว และในเอกสาร ฮอลันดาระบุว่า ยามาตะ นางามาซะ ได้เป็นออกญาเสนาภิมุข (ขุนนางชั้นเอก) เมื่อพ.ศ. 2171 (อิซึอิ โยเนะโอะ และโยชิกาวะ โทฮารุ, 2542)

บทบาทของยามาตะ นางามาซะ ที่เห็นได้ชัดเลยก็คือ ในด้านการทูต พ่อค้าคนกลาง และที่โดดเด่นที่สุดคือ บทบาทการเป็นหัวหน้าหมู่บ้านญี่ปุ่น หัวหน้ากรมทหารอาสาญี่ปุ่น และเจ้าเมือง นครศรีธรรมราช

ด้านการทูต

ครั้งกรุงศรีอยุธยาแต่งตั้งคณะทูตไปเจริญพระราชไมตรีต่อพระเจ้ากรุงญี่ปุ่นนั้น ยามาตะ ได้มีหนังสือถึงมุขมนตรีญี่ปุ่นมอบไปกับทูต เพื่อแนะนำทูตจากอยุธยาให้มุขมนตรีรู้จัก ซึ่งยามาตะเขียน ด้วยกันสองฉบับ ฉบับแรกเมื่อพ.ศ. 2164 “หนังสือยามาตะ นางามาซะ ถึงโดอิ โทซึคัสสุ” มีเนื้อความว่า

“ด้วยทูตไทยได้เชิญพระสุพรรณราชสาส์นของพระเจ้ากรุงสยามมาเจริญทางพระราชไมตรีต่อพระเจ้ากรุงญี่ปุ่น ฉะนั้นขอท่านโปรดเป็นธุระช่วยเหลือทูตตามที่พอจะช่วยให้ ทูตคณะนี้เป็นไทย ๒ นาย เป็นญี่ปุ่น ๑ นาย ชื่ออิโต กินเดยู เพื่อทำหน้าที่ล่าม ได้นำเครื่องบรรณาการมาถวายพระเจ้ากรุงญี่ปุ่น ดังรายชื่อที่แจ้งอยู่ในบัญชีนั้น จึงขอให้ท่านช่วยนำทูตเฝ้าถวายเครื่องบรรณาการเหล่านี้ต่อ

พระเจ้ากรุงญี่ปุ่น และพร้อมกับหนังสือนี้ ข้าพเจ้าได้ส่งหนังสือปลาฉลาม ๒ ผืน กับดินปืนหนัก ๒๐๐ ชั่ง มาให้ท่านด้วย”

ฉบับที่สอง เป็นหนังสือที่ยามาตะเขียนแนะนำทูต และแจ้งแก่ขุนนางญี่ปุ่นเรื่องการเสด็จสู่สวรรคตของสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม เขียนเมื่อพ.ศ. 2172 ตรงกับรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง “หนังสือยามาตะ นางามาซะ ถึงขุนนางในซาไก ทาคาโย” มีเนื้อความว่า

“ข้าพเจ้าได้รับหนังสือของท่านแล้ว รู้สึกเป็นโชคมากอย่างยิ่งที่ได้ทรงทราบว่าท่านได้นำสิ่งของของข้าพเจ้าขึ้นถวายพระเจ้ากรุงญี่ปุ่นเมื่อปีกลาย ส่วนสนับแข้ง ๕ คู่ ซึ่งพระเจ้ากรุงญี่ปุ่นส่งไปประทานนั้น ข้าพเจ้าก็ได้รับแล้ว เมื่อปีกลายนี้พระเจ้ากรุงสยามเสด็จสู่สวรรคต พระราชโอรสผู้เป็นรัชทายาทได้สืบราชสมบัติต่อมา พระองค์จึงแต่งตั้งทูต ๓ นาย คือขุนสกลเดชะ ๑ ขุนสวัสดิ์ ๑ ขุนโยธามาตย์ ๑ กับนิโกซายิม็อง โนโจ ล่าม จำทูลพระราชสาสน์มาเจริญทางพระราชไมตรีและแจ้งให้ทราบว่า พระองค์ได้เสด็จผ่านพิภพกรุงสยามสืบต่อไป

ข้าพเจ้าเป็นผู้แต่งเรือให้ทูตจำทูลพระสุพรรณราชสาสน์มาเจริญทางพระราชไมตรี เพราะฉะนั้นขอท่านได้โปรดจัดให้ทูตเข้าเฝ้าถวายพระราชสาสน์ตามประเพณีด้วย

ที่จริงได้คิดอยู่ว่าจะแต่งเรือมาตั้งแต่ปีกลายนั้นแล้วหากขัดข้องด้วยเกิดโจรสลัดชาวโปรตุเกส ชุกชุมขึ้นในท้องทะเล เรือสำเภาไม่กล้าจะเดินไปมาได้ จึงตอบรับหนังสือของท่านล่าช้าไป หวังว่าต่อไปคงจะแต่งเรือมายังประเทศญี่ปุ่นได้เช่นเคย

อนึ่ง ข้าพเจ้าอยากจะใคร่ได้ใบบิกร่อง ซึ่งเคยขอไว้ครั้งหนึ่งแล้วนั้นด้วย การออกใบบิกร่องให้แก่ชนต่างชาตินี้ ความจริงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับชื่อเสียงของประเทศญี่ปุ่นอยู่ ขอท่านได้โปรดจัดการออกให้ด้วย

ข้าพเจ้ายังเกรงอยู่ว่าจะเป็นการอาจเอื้อมเกินตัวที่ได้ส่งสิ่งของเพียงเล็กน้อยมาถวายโขงนทั้ง ๒ พระองค์ แต่ถ้าท่านเห็นเป็นการสมควร ขอได้โปรดนำถวายต่อไป

สำหรับท่านนั้นข้าพเจ้าได้ส่งแพรโปร่งสีแดง ๑๐ พับ กับพรมดอก ๒ ผืน มาให้เป็นที่ระลึก”

จากข้อความในหนังสือที่ยามาตะเขียนถึงขุนนางในญี่ปุ่นนั้น แสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญในด้านการทูต และความสัมพันธ์อันดีระหว่างยามาตะ กับขุนนางในญี่ปุ่น จากข้อความที่ว่า “ข้าพเจ้าเป็นผู้แต่งเรือให้ทูตจำทูลพระสุพรรณราชสาสน์มาเจริญทางพระราชไมตรี เพราะฉะนั้นขอท่านได้โปรดจัดให้ทูตเข้าเฝ้าถวายพระราชสาสน์ตามประเพณีด้วย” ข้าพเจ้าในที่นี้หมายถึงยามาตะ เป็นผู้ส่ง

ทูตคณะนี้ไปเอง และขอให้ท่านซึ่งในที่นี้หมายถึงขุนนางญี่ปุ่น โปรดจัดให้ทูตได้เข้าถวายราชสาสน์ต่อโชกุนด้วย คาดว่าอาจเป็นเพราะยามาดะ นั้นเป็นชาวญี่ปุ่นซึ่งชนชาติเดียวกันจึงง่ายต่อการเจรจา เนื่องจากหนังสือทั้งสองฉบับนี้เป็นการส่งคณะทูตไปญี่ปุ่น มิใช่เพียงสาสน์ที่เขียนถึงกันเพื่อเจริญสัมพันธไมตรีเช่นปกติ

หลังจากได้รับหนังสือตอบกลับจากขุนนางในซาไก ทาคาโย ที่เขียนตอบกลับยามาดะ นางามาซะ เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2172 การเจริญทางพระราชไมตรี และติดต่อสื่อสารถึงกันระหว่างญี่ปุ่นและสยามก็เป็นการต้องสะดุดหยุดลง เนื่องจากญี่ปุ่นไม่ยอมรับรองว่าสมเด็จพระเจ้าปราสาททองเป็นพระเจ้ากรุงสยาม เพราะพระองค์ไม่ได้ขึ้นครองราชย์ด้วยความชอบธรรม และยังเป็นกบฏก่อฆาตกรรมสำเร็จโทษรัชทายาทผู้สืบราชสมบัติและเจ้านาย (คุรุสกา, 2507)

ด้านการค้า

นอกจากจะดำรงตำแหน่งหัวหน้าหมู่บ้านญี่ปุ่นแล้ว ยามาดะ นางามาซะยังมีบทบาทเป็นพ่อค้าคนกลางที่ส่งสินค้าไปขายยังต่างประเทศด้วย ยามาดะได้ส่งสำเนาไปปัตตาเวีย พร้อมส่งจดหมายและของกำนัลให้แก่ ยิง พิเรสตัน ผู้จัดการใหญ่บริษัทอีสต์อินเดียของฮอลันดาเพื่อติดต่อกับพ่อค้าชาวปัตตาเวีย ต่อมาจึงได้มีโอกาสส่งข่าวจากอยุธยาไปขาย นอกจากนี้จากการที่ยามาดะเขียนหนังสือถึงขุนนางญี่ปุ่นที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น เพื่อสนับสนุนให้ทูตอยุธยาสามารถปฏิบัติภารกิจในการเจรจาทางการค้าให้ลุล่วงไปได้ด้วยดีนั้น อาจหมายความว่ายามาดะเองก็ช่วยสนับสนุนการค้าของอยุธยาเช่นกัน (อิชิอิ โยเนะโอะ และโยชิภาวะ โทฮารุ, 2542)

ด้านการเมือง

ยามาดะ นางามาซะ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหมู่บ้านญี่ปุ่น และเจ้ากรมอาสาญี่ปุ่น ตั้งแต่พ.ศ. 2163 - พ.ศ. 2173 เป็นระยะเวลา 10 ปี ยามาดะได้รับพระราชทานยศเป็น ออกญาเสนาภิมุข เมื่อพ.ศ. 2171 และเมื่อได้ดำรงตำแหน่งสำคัญในราชสำนักอยุธยา ออกญาเสนาภิมุขจึงได้เข้ามามีบทบาทในเรื่องการเมืองภายในราชสำนัก ตั้งแต่ช่วงปลายสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม เรื่องสนับสนุนผู้ที่สืบราชสันตติวงศ์หลังจากสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมทรงเสด็จสวรรคต จากบันทึกใน *จดหมายเหตุพวน พลิต (วัน วลิต)* กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า ขณะที่สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมประชวรหนัก พระองค์

ไม่ได้ปฏิบัติตามกฏมนเทียรบาล ซึ่งกำหนดไว้ว่าผู้ที่มีสิทธิ์สมควรที่จะได้เป็นผู้สืบราชสมบัติต่อไปนั้น ต้องเป็นพระราชอนุชาของพระมหากษัตริย์ มิใช่พระราชโอรส แต่พระองค์ทรงแต่งตั้งพระราชโอรส ขึ้นเป็นรัชทายาท ทั้งออกญาศรีวรวงศ์ (ภายหลังปราบดาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์ นามว่า สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง) ก็ให้การสนับสนุน เพราะหวังไว้ว่าจะชิงพระราชสมบัติจากพระราชโอรส และเพื่อให้เป็นไปตามหวังจึงได้เกลี้ยกล่อมออกญาเสนาภิมุข ผู้บังคับกองอาสาญี่ปุ่นจำนวน 600 คน ให้ตกลงสัญญา และให้สัตย์สาบานว่าจะช่วยเหลือให้พระราชโอรสได้ครองราชบัลลังก์ ต่อมาเมื่อสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมเสด็จสวรรคตแล้ว พระราชโอรสจึงได้ขึ้นครองราชย์สมบัติทรงพระนามว่า สมเด็จพระเชษฐาธิราช และได้พระราชทานตำแหน่งใหม่ให้ออกญาศรีวรวงศ์ เป็นออกญาภิลินทมาศ ต่อมาเมื่อสมเด็จพระเชษฐาธิราชเสด็จสวรรคต ออกญาภิลินทมาศคิดที่จะชิงเอาราชสมบัติเสียเองแต่ เพราะยังมีออกญาเสนาภิมุข ผู้ซึ่งเป็นคู่แข่งและมีอำนาจเป็นใหญ่อยู่จึงต้องระงับความคิดไว้ก่อน ออกญาภิลินทมาศต้องการจะรู้ว่าออกญาเสนาภิมุขนั้นคิดไปในทิศทางใด คืนวันหนึ่งออกญาภิลินทมาศจึง เดินทางไปที่บ้านของออกญาเสนาภิมุขพร้อมกับออกญาพระคลัง เพื่อหยั่งความรู้สึกในใจเรื่องการ เลือกผู้ที่จะสืบราชบัลลังก์ต่อไป ออกญาเสนาภิมุขเห็นว่าควรจะสถาปนาเจ้าชายพระองค์หนึ่งผู้เป็น พระราชอนุชาองค์ใหญ่ที่สุดของพระเจ้าแผ่นดินที่เพิ่งสวรรคตขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินแทน และให้ ออกญาภิลินทมาศเป็นผู้สำเร็จราชการ และคอยถวายคำแนะนำที่สมควรแก่พระเจ้าแผ่นดินเพื่อช่วย ดำเนินกิจการบ้านเมืองด้วย นอกจากนี้ออกญาเสนาภิมุขยังได้กล่าวอีกว่า ในเมื่อยังมีเจ้าชายแห่งราช ตระกูลซึ่งสมควรกับพระเกียรติยศยิ่งใหญ่โดยชาติกำเนิด ตนจะไม่ยอมให้คนอื่นแปลกปลอมได้สวม มงกุฎเลย และว่าตนจะคัดค้านข้อเสนอเช่นนั้นอย่างเต็มที่ ออกญาภิลินทมาศทราบแน่ว่าตนไม่ได้รับผล อันใดจากออกญาเสนาภิมุขแล้ว จำต้องยอมคล้อยตามความคิดเห็นของออกญาเสนาภิมุขที่จะอันเชิญ พระราชอนุชาขึ้นครองราชสมบัติสืบต่อไป วันรุ่งขึ้นออกญาภิลินทมาศไปยังพระบรมราชวังและเรียก ประชุมเสวกามาตย์ทั้งปวง และแถลงแก่ขุนนางทั้งหลายว่า อาณาจักรสยามไม่อาจดำรงอยู่ได้โดย ปราศจากพระเจ้าแผ่นดิน และโดยที่ยังมีเจ้าชายหลายพระองค์ที่เป็นพระราชโอรสของสมเด็จพระเจ้า ทรงธรรมและเป็นพระอนุชาของสมเด็จพระเชษฐาธิราช ในบรรดาเจ้าชายองค์อื่นๆ ๓ องค์ มีอยู่องค์ หนึ่งซึ่งสมควรขึ้นครองราชย์ เจ้าชายพระองค์นี้พระชนม ๑๐ พรรษา ที่ประชุมเห็นพ้องต้องกันหมด ในข้อเสนอนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งออกญาเสนาภิมุขแสดงความยินดีเต็มใจด้วย เจ้าชายผู้เยาว์วัย พระองค์นี้จึงได้ราชาภิเษกเป็นกษัตริย์ ทรงพระนามว่า พระองค์อาทิตย์สุรวงศ์ หรือสมเด็จพระ อาทิตย์วงศ์ (กรมศิลปากร, 2548) จากเรื่องราวที่ได้กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่า ออกญาเสนาภิมุขนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องในราชการสำคัญทั้งการทหาร ตลอดจนการเลือกตั้งกษัตริย์ผู้ครองกรุงศรีอยุธยา ถือเป็น

ผู้ที่ค่อนข้างมีอำนาจในราชสำนักอยู่พอควร จึงเป็นหนึ่งในบุคคลที่ออกฎาไกลาโหมต้องการกำจัดให้พ้นทางเพื่อที่ตนจะได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ได้อย่างราบรื่น

เจ้าเมืองนครศรีธรรมราช

ดังที่ออกญาเสนาภิมุขได้กล่าวไว้อย่างหนักแน่นว่า “ถ้าพระราชโอรสในสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมยังมีพระชนม์ชีพอยู่ จะไม่ยอมร่วมคิดยกย่องขุนนางผู้ใหญ่คนหนึ่งคนใดขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินเป็นอันขาด” ด้วยออกญาไกลาโหมก็เกรงต่อความกล้าหาญของของชาวญี่ปุ่น เพราะออกญาเสนาภิมุขเป็นผู้ที่ชาวญี่ปุ่นในอยุธยาให้ความเคารพเป็นอย่างมาก ออกญาไกลาโหมจึงต้องหาวิธีกำจัดออกญาเสนาภิมุขด้วยอุบายที่ลึกลับซับซ้อน ด้วยการเปิดทูลเรื่องราวต่างๆต่อกษัตริย์จนพระองค์ทรงเชื่อถือไว้วางพระราชหฤทัย ออกญาไกลาโหมจึงกราบทูลแนะนำให้พระองค์ทรงเรียกตัวเจ้าเมืองนคร (นครศรีธรรมราช ในปัจจุบัน) เข้ามายังกรุงศรีอยุธยา ซึ่งออกญาไกลาโหมได้คาดการณ์ไว้แล้วว่าเจ้าเมืองนครคงไม่กล้าที่จะทิ้งเมืองเพื่อมาเข้าเฝ้าตามพระกระแสรับสั่งได้ เพราะสถานการณ์เมืองนครในขณะนั้นเกิดความวุ่นวายทั้งจากการรุกรานเข้ามาของเมืองปัตตานีและการก่อกบฏของชาวเมืองนครเอง ออกญาไกลาโหมจึงได้มีเหตุกล่าวหาว่าเจ้าเมืองนครเป็นกบฏ และถือโอกาสนี้ส่งออกญาเสนาภิมุขออกไปจับกุม ออกญาไกลาโหมยังได้กราบทูลขอให้พระเจ้าอยู่หัว พระราชทานตำแหน่งเจ้าเมืองนครให้ออกญาเสนาภิมุข แม้ออกญาไกลาโหมจะกำจัดออกญาเสนาภิมุขให้พ้นไปจากกรุงศรีอยุธยาได้แล้ว จนออกญาเสนาภิมุขได้ถวายคำสัตย์ปฏิญาณและรับพระราชทานตำแหน่งเจ้าเมืองนครแล้ว ออกญาไกลาโหมก็ยังกราบทูลแนะนำพระเจ้าอยู่หัวว่า ควรให้ออกญาเสนาภิมุขนำทหารญี่ปุ่นทั้งหมดในประเทศไปด้วย

เมื่อออกญาเสนาภิมุขไปถึงเมืองนคร ได้ประหารชีวิตบุคคลผู้เป็นหัวหน้าสำคัญในเมืองนครหลายคน และจัดการแบ่งปันที่ดินของหลวงให้ชาวญี่ปุ่นที่ติดตามไปตั้งบ้านเรือนทำนกออาศัยด้วย ส่วนเจ้าเมืองนครคนเก่าออกญาเสนาภิมุขยังคงซบเลียงไว้เป็นหัวหน้าที่ปรึกษาราชการบ้านเมืองต่อไป แล้วจึงแจ้งไปยังกรุงศรีอยุธยาว่าได้ปราบปรามอริศัตรูเรียบร้อยแล้ว ออกญาไกลาโหมที่ขณะนั้นได้ปราบดาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์ทรงพระนามว่า สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง เมื่อได้ทรงทราบความตามให้ออกญาเสนาภิมุขแจ้งมา ก็ได้แสดงแสดงความยินดีและพระราชทานหญิงสาวและของกำนัลอย่างยิ่งใหญ่ส่งมาตอบแทนที่เมืองนครศรีธรรมราช แต่ในขณะเดียวกันสมเด็จพระเจ้าปราสาททองก็

ได้มีพระราชสาส์นลับไปถึงเจ้าเมืองนครคนเก่าว่า ให้คิดการกำจัดพวกญี่ปุ่นและออกญาเสนาภิมุข หากทำสำเร็จจะทรงชุบเลี้ยงแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองนครตามเดิม (ครุสภา, 2507)

ออกญาเสนาภิมุขเริ่มเกิดความไม่ไว้วางใจเจ้าเมืองนครคนเก่าอย่างยิ่ง จึงได้สั่งห้ามเจ้าเมืองคนเก่ามาที่จวน และไม่ต้องการเห็นหน้าเขาอีกต่อไป แต่อย่างไรก็ตามออกญาเสนาภิมุขไม่ได้ตัดความสัมพันธ์กับออกพระมะริดซึ่งเป็นน้องชายของเจ้าเมืองคนเก่า และยังอนุญาตให้ออกพระมะริดมาเยี่ยมได้ตลอดเวลา ในเวลาต่อมา ขณะที่ออกญาานครคุมกองทัพไปปราบชาวปัตตานี ออกญานครได้รับบาดเจ็บที่ขาและแผลนั้นปวดระบมมาก ออกพระมะริดจัดหายาให้ใส่รักษาแผล ทำให้ความเจ็บปวดทุเลาลงไป บาดแผลเกือบจะหายดีแล้ว ดังนั้นออกญาเสนาภิมุขจึงจัดงานฉลองการสมรสระหว่างตนเองกับหญิงสาวที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานมาให้ ในระหว่างที่งานกำลังดำเนินไป ออกพระมะริดได้ใช้ผ้าพันแผลอาบยาพิษปิดให้ที่ขาจึงทำให้ออกญาเสนาภิมุขถึงแก่ความตายในเวลา 2-3 ชั่วโมงต่อมา (กรมศิลปากร, 2548)

ออกญาเสนาภิมุข หรือ ยามาตะ นางามาชะ เสียชีวิตลงเมื่อพ.ศ. 2173 ตรงกับสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง โดยดำรงตำแหน่งหัวหน้าหมู่บ้านและหัวหน้ากรมทหารอาสาตั้งแต่ พ.ศ. 2163 - พ.ศ. 2173 เมื่อสิ้นหัวหน้าผู้มีอำนาจที่คอยดูแลไม่นานหลังจากนั้น หมู่บ้านญี่ปุ่น และบทบาทของชาวญี่ปุ่นก็ค่อยๆ ลดลงจนสิ้นสุดไปจากอยุธยาไปในที่สุด

บทบาทของคนอื่นๆที่มีปรากฏ

บทบาทของชาวญี่ปุ่นในอยุธยา นอกจาก ยามาตะ นางามาชะ แล้วยังมีชื่อของชาวญี่ปุ่นคนอื่นๆ ปรากฏอยู่ในบันทึกต่างๆ อีกด้วย ทั้งในด้านการค้า ด้านการทูต และด้านการทหาร

ด้านการค้า

ญี่ปุ่นและไทยเริ่มความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วยเรื่องการค้า ซึ่งชาวญี่ปุ่นได้เดินทางเข้ามาค้าขายตั้งแต่ปลายสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เห็นได้จากหลักฐานการออกใบเบิกร่องประทับตราแดง 3 ใบ เมื่อพ.ศ. 2147 ให้แก่ชาวญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในสยาม ชื่อโยเอมอง จากการช่วยเหลือของ อาริมะ ฮารุโนบุ ซึ่งเป็นโตเมียวอยู่ที่ญี่ปุ่น เพื่อให้สามารถเดินทางไปติดต่อค้าขายยังประเทศญี่ปุ่นได้ ซึ่งจากการออกใบเบิกร่องประทับตราแดงนี้แสดงให้เห็นว่า โยเอมองน่าจะเป็นพ่อค้า

ที่ค่อนข้างมีฐานะทางเศรษฐกิจในอยุธยาในช่วงเวลานี้อยู่พอสมควร และยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างพ่อค้าชาวญี่ปุ่นที่พำนักอยู่ในอยุธยากับพวกไต้เมียวอีกด้วย นอกจากนี้พ่อค้าคนกลางที่ทำการค้าขายโดยตรงกับประเทศตัวเองแล้ว ยังมีชาวญี่ปุ่นที่ประกอบอาชีพเป็นพ่อค้าคนกลางขายสินค้าของไทยให้กับพวกฮอลันดาด้วย จากการค้นคว้าจากเอกสารรายงานของคลังสินค้าฮอลันดาในอยุธยาของอิวาโอะ เซะอิชิชิ พบว่าในแต่ละปีจะมีการซื้อหนังกวางจากอยุธยาเป็นจำนวนกว่าแสนผืน และเนื่องจากการที่พ่อค้าญี่ปุ่นได้กวานซื้อหนังกวางเป็นจำนวนมากเช่นนี้ทำให้ราคาหนังกวางพุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ราคาของหนังกวาง และหนังปลาฉลามจะถูกหรือแพงขึ้นอยู่กับว่ามีสำเภาญี่ปุ่นเดินทางเข้ามาซื้อสินค้านี้หรือไม่ ซึ่งปริมาณหนังกวางที่ซื้อขายกันแต่ละปีมีมากกว่า 100,000 ผืน ถ้าหากพ่อค้าฮอลันดาไม่ได้พึ่งพ่อค้าชาวญี่ปุ่น ก็อาจจะไม่สามารถทำการซื้อขายหนังกวางได้ ดังในบันทึก จดหมายเหตุคลังสินค้าฮอลันดาในอยุธยา ที่บันทึกเมื่อพ.ศ. 2180 ปรากฏข้อความตอนหนึ่งว่า “วันนี้พวกเราไปที่บ้านของชาวญี่ปุ่นชื่อ โซเอมอน ซึ่งอยู่ที่หมู่บ้านญี่ปุ่น เขาบอกว่าพวกเราเป็นเพื่อนเก่าของเขาและเขาเคยส่งสินค้าประเภทหนังกวาง หนังฉลามให้แก่คลังสินค้าของเราเป็นจำนวนมากมาแล้ว เวลานี้เขาได้กักตุนสินค้าดังกล่าวไว้จำนวนหนึ่งและจะขายให้คลังสินค้าของเราด้วยราคาท้องตลาดจะสนใจหรือไม่” นอกจากนี้ในบันทึกยังได้กล่าวถึง คิมูระ ฮันซาเอมอน ซึ่งเป็นพ่อค้าชาวญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในอยุธยา ว่าเป็นพ่อค้าดีบุกรายใหญ่ที่สุด เนื่องจากนโยบายการปิดประเทศของญี่ปุ่นทำให้พวกพ่อค้าชาวญี่ปุ่นส่งสินค้าไปขายที่ญี่ปุ่นไม่ได้ จึงหันไปติดต่อกับประเทศอื่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แทน สำเภาของคิมูระ ฮันซาเอมอน จึงบรรทุกสินค้าไปขายยังนครศรีธรรมราชแล้วเจรจาซื้อดีบุกซึ่งมีอยู่มากมายในคาบสมุทรมลายู (อิชิอิ โยเนะโอะ และโยชิภาวะ โทฮารุ, 2542)

ด้านการทูต

ในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม ได้ส่งคณะทูตจากสยามไปเจริญพระราชไมตรีกับประเทศญี่ปุ่นครั้งแรกเมื่อพ.ศ. 2164 ครั้งนี้ประกอบไปด้วย ทูตจากอยุธยา 2 นาย คือ ขุนพิชัยสมบัติ และขุนปราสาท และผู้ติดตามอีก 20 คน โดยผู้ที่ทำหน้าที่ประสานงานให้กับฝ่ายทูตและบุคคลสำคัญของรัฐบาลญี่ปุ่นซึ่งหาเงิ่นเรื่องราวเกี่ยวกับอยุธยา คือ คิยะ ยาซาเอมอน เศรษฐีเมืองซาไกที่เคยเดินทางไปมาค้าขายอยู่อยุธยา ร่วมอยู่ในคณะด้วย นอกจากนี้ข้อความในหนังสือที่ ยามาตะ นางามาซะ เขียนถึงโดอิ โทซึกัสสุ ที่ได้กล่าวไปแล้วนั้นก็มิปรากฏชื่อชาวญี่ปุ่นที่ทำหน้าที่ล่าม คือ อิโต กินเดยู ซึ่งพำนักอยู่ที่อยุธยา หนังสือความสัมพันธ์ไทย - ญี่ปุ่น 600 ปี กล่าวว่า อิโต กินเดยู หรือ อิโตะ คิวดายู

เป็นล่ามคนแรก ล่ามอีกคนหนึ่งที่มีชื่อปรากฏในหนังสือที่ ยามาตะ นางามาซะ เขียนถึงขุนนางใน
ซาไก ทาคาโย คือ นิโกซายิม่อง โนโจ ซึ่งคาดว่าน่าจะเป็นชาวญี่ปุ่นที่พำนักอยู่ที่อยุธยาเช่นเดียวกัน
(ครุสกา, 2507)

ด้านการทหาร

บทบาทของชาวญี่ปุ่นในฐานะที่เป็นทหารอาสาสมัครนั้นนอกจากจะต้องสู้รบเพื่อแย่งชิงความเป็น
ใหญ่ของผู้นำในอยุธยาแล้ว ยังทำหน้าที่ในการป้องกันพระนครด้วย ดังปรากฏว่าในสมัยสมเด็จพระ
เจ้าทรงธรรม เมื่อพ.ศ. 2164 ได้มีเรือรบสเปนเดินทางเข้ามาตามลำน้ำเจ้าพระยา กองอาสาญี่ปุ่นได้
โจมตีเรือรบนี้ถอยกลับไป ซึ่งเรื่องนี้ปรากฏอยู่ในหนังสือ *Sucesos de las Islas Filipinas* ของ
Antonio Morga ซึ่งตรงกับสมัยที่ ยามาตะ นางามาซะ ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากรมอาสา ซึ่งหลังจากที่
ยามาตะ นางามาซะ เสียชีวิตแล้วก็มีชาวญี่ปุ่นที่พำนักอยู่อยุธยาขึ้นมาแทนตำแหน่งหัวหน้าหมู่บ้าน
ญี่ปุ่น และหัวหน้ากรมอาสาญี่ปุ่น คือ อิโตย่า ทาเอมอง และเทรามัทสึ อิโรสุเกะ ตั้งแต่พ.ศ. 2176 -
พ.ศ. 2183 ต่อมาในช่วงพ.ศ. 2185 - พ.ศ. 2214 คิมูระ ฮันเอมอง พ่อค้าดีบุกรายใหญ่ที่สุด ขึ้นดำรง
ตำแหน่ง ซึ่งเป็นช่วงเวลาคาบเกี่ยวระหว่างสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองกับสมัยสมเด็จพระ
นารายณ์ และเขายังได้เป็นผู้ถวายคำแนะนำเรื่องการค้าแต่สมเด็จพระเจ้าปราสาททองด้วย

สรุป

จากผลการศึกษาพบว่าจุดประสงค์ในการเข้ามาอาศัยอยู่ในอยุธยานั้นมีอยู่ 2 จุดประสงค์
จุดประสงค์แรก คือ เข้ามาเพื่อทำการค้า เพราะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นนั้น เป็น
ความสัมพันธ์ด้านการค้าเป็นหลัก และอยุธยายังมีทรัพยากรที่ตรงกับความต้องการ พวกพ่อค้าจึงพา
กันเดินทางเข้ามาอยู่อาศัยเนื่องจากกำไรดีทั้งจากการส่งไปขายที่ญี่ปุ่น และขายให้แก่ต่างชาติ อีก
จุดประสงค์ คือ เข้ามาเพื่อลี้ภัยและเริ่มต้นชีวิตใหม่ เป็นเพราะความบีบคั้นจากรัฐบาลญี่ปุ่นทำให้ชาว
ญี่ปุ่นบางส่วนเลือกที่จะอพยพออกไปอยู่ที่อื่น และสังคมอยุธยาในช่วงเวลานี้ค่อนข้างเปิดกว้างในเรื่อง
ศาสนา และอาชีพ ทั้งยังมีหมู่บ้านญี่ปุ่นที่ได้รับพระราชทานที่ดินให้สร้างขึ้น จึงทำให้ชาวญี่ปุ่นเลือกที่
จะเข้ามาในอยุธยา

ชาวญี่ปุ่นในอยุธยา นั้นค่อนข้างมีบทบาทในด้านการค้า การทูต และการทหารต่อราชสำนักอยุธยา ช่วงที่รุ่งเรืองที่สุดคือในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม ก่อนถูกกำจัดและบทบาทลดลงในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ออกญาเสนาภิมุขที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกผู้ที่จะสืบราชสมบัติหลังจากที่สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมเสด็จสวรรคต แต่เพราะความดีเดี้ยวและโหงของชาวญี่ปุ่น จึงเป็นเหตุให้ถูกกำจัดอยู่หลายครั้ง ตรงกับเวลาที่รัฐบาลญี่ปุ่นออกนโยบายปิดประเทศ จึงทำให้จำนวนชาวญี่ปุ่นในอยุธยาลดลง ในช่วงสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2548). **รวมบันทึกประวัติศาสตร์อยุธยาของฟาน ฟลิต (วัน วลิต)**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ไข่มุก อุทยานวลี. (2548). “สถานภาพเมืองปัตตานีในประวัติศาสตร์ช่วงพุทธศตวรรษที่ 22: ด้านความสัมพันธ์กับประเทศญี่ปุ่น”. **สงขลานครินทร์** 12, 1 (มกราคม-มีนาคม): 145-159.
- ครุสภา. (2507). **ประชุมพงศาวดาร เล่มที่ 13**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภา.
- พลับพลึง คงชนะ. (2536). “หมู่บ้านญี่ปุ่นที่อยุธยา”. **ญี่ปุ่นศึกษา** 10, 1 (มีนาคม): 50-64.
- ศิริเพ็ญ วรปัสสุ. (2553). **การศึกษาความสัมพันธ์ไทยและญี่ปุ่นสมัยอยุธยา – รัตนโกสินทร์ ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จากหลักฐานทางโบราณคดี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อนงคณา มานิตพิสิฐกุล. (2545). **ไทยกับจีนและญี่ปุ่นสมัยอยุธยา**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- อม ภา. (2530). “ลำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ ไทย-ญี่ปุ่น”. **ญี่ปุ่นศึกษา** 4, 3: 16-24.
- อิชิอิ โยเนะโอะ และโยชิกาวะ โทฮารุ. (2542). **ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น 600 ปี**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ภาคผนวก

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวจิตตมาส ศรีวงษ์
วันเกิด	15 เมษายน พ.ศ.2540
ที่อยู่	5/829 ซอยเสรีไทย 91 เขต/แขวง มีนบุรี กรุงเทพมหานคร
หมายเลขโทรศัพท์	063-1983656
E-mail	waan78@hotmail.com
ประวัติการศึกษา	สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนเศรษฐบุตร บำเพ็ญ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะอักษรศาสตร์ สาขาวิชา เอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนาม จันทร์ จังหวัดนครปฐม

